



שיעור בהל' סוכות (ד'), ארבעת המינים, יו"ט, תפילה, קדיש, שבת, יוהכ"פ, תשמישי קדושה, פ' וילך ועוד נמסר ביום א' ו' תשרי תשפ"ו – גיליון 340

פתוחה:

היום ו' תשרי חל האירוע של הרה"ק ר' אריה לייב ב"ר ברוך גרונדי זיע"א הידוע בכל תפוצות ישראל בכינוי: "הסבא מפולין" או: "דער שפולער זיידע" (נפטר בשנת תקע"ב – לפני 214 שנה), היה גדול בתורה מאוד וסיים את הש"ס פעמים רבות בצניעות ובענווה, אומרת: אמתול בשבת דבר תורה נפלא ממנו על הפרשה הקודמת (וילך) [ראה גיליון "פיני מאיר" – וילך תשפ"ו], כמו"כ היה לו מסירות נפש עבור כלל ישראל, וזכורני שפעם שאלינו בסוף הגרמ"מ אזרחי זצוק"ל: "מהו מקור השיר הידוע: האפ קאזאק?" ואמרתי לו שמקורו הוא בספור שהיה עם רבינו, ומעשה שהיה כך היה: היה פעם יהודי אחד שהיה חוכר אחוזותיו מהפרץ, ופעם לא היה לו לשלם ומנהג הפריצים בימים ההם לזרוק את החוכר שלא היה לו לשלם לבור שבתצור, והיו זורקים להם שם לוחם צר מידי פעם, ומתי שהיה יום הולדת לפרץ הוא היה מוזמן את כל הפריצים מהחור חביון ישראל והיה עושה שם גדול והראשון שעשה דין ביום הולדתו היה פרעה כמאור פסוק (ויגש): "ויהי ביום השלישי יום הולדת נשך פרעה" ואז דן את שר המשקים ואת שר האופים, ומביא אליו דוב, והיה היהודי מוצא מן הדוב אחר כבוד והיו מלבישים לו בגדי עוד דוב והיה רוקד עם הדוב, ואם היה היהודי מנצח היה יוצא לחופשי, ואם היה הדוב מנצח היה היהודי עולה לשמי רום ר"ל, ורבינו שמעל על יהודי כזה והוא הגיע אל הכור אשר הוא היה שם לילה לפני השקף הגדול והביא לו לחם לאכול וקשר אליו חבל וירד וישב תחתיו בכור והוציא את היהודי לחופשי ושאר תחתיו בכור, ויהי למחרת ויבואו שלוחי הפרץ וישלשו חבל אל הכור ויביאו את רבינו אשר שטחיו בה' אין לתאר ואין לשער, וידוע נס ההצלה הפלאי שלו מהשוואה הנוראה שניצל דרך פתח בזמן, ורבינו בגדול בטחונו בה' יתברך החל מרקד עם הדוב ולמחרת הפלא רקד הפלא ופלא עד שהביא את הדוב הגדול, ושוחר למראה עיניהם המשתאות של כל הפריצים, וכך הציל רבינו בגדול קדושתו יהודי ממינת משונה, זיע"א.

כמו"כ ביום ט' תשרי חל האירוע של מרן הגאון ר' יצחק זאב הלוי סולוביצקי זיע"א הידוע בכל תפוצות ישראל בשמו: "הרב מבריסק" (נפטר בערב יום הכיפורים עם דמדומי חמה בשנת תש"כ – לפני 66 שנה ומנוחתו כבוד בהר המנוחות בירושלים), רבינו היה גדול בתורה מאוד כידוע לכל והעמיד תלמידים הרבה עוד לפני המלחמה בעיר בריסק שבליטא, וכן לאחר המלחמה כאן בא"י, גדול בטחונו בה' אין לתאר ואין לשער, וידוע נס ההצלה הפלאי שלו מהשוואה הנוראה שניצל דרך מדינת רבות והגיע לא"י דרך העיר בירות שבלבנון, ומתואר הכול בסדרת הספרים הנפלאה "עבודת הנהגות לבית בריסק" (להגרש"י מלך בריסק) ויש שם עובדות נוראות, והיו לו ניסי ניסים, ואמר שפעמים שהיה "רואה ואינו נראה", שעברו כל מיני מחסומים וגבולות שהיו בהם נאצים גיימ"ש, ואמר שהיה דבוק באותו הזמן בסוגיה הנפלאה שכנת זקנו הגה"ק ר' חיים מואלצין זיע"א בספרו "נפש החיים" שבאמת הוא סוכלה נפלאה ששישם האדם בליבו הלאה ה' הוא האלוהים האמיתי ואין עוד מלבדו, וכשיחזיקו כן חזק בליבו זה סוכלה נפלאה שאף אחד לא יכול להזיק לו, (והוא מבסס את זה על דברי הגמרא חולין (ז'): בעובד ד' חנינא, עיי"ש ואכמ"ל) וכך היה שהוא ניצל למעלה מדרך הטבע, כן היה מנהגו שבעל ד' היה משלם את המסכורת לבני הכולל, ולא היה מאחר לעולם למרבה הפלא והיה לו אתר אותו ומזמין למעלה מהטבע בגדול בטחונו, ולא היה לו שום השתדלות בדבר ולא היה נוסע אל פעם לחולל לגברים לאסוף כסף, ורק היה נוסע בחודשי הקיץ למדינת שווייץ שם היה נח ושואף אוויר צח עפ"י עתת הרופאים לצורכי בריאותו, והיה נפלא שמוני בר"ח היה לו כל הכסף, זיע"א.

כמו"כ ביום י' תשרי יום הקדושה של האירוע של הרה"ק ר' שמעון נתן נטע בידרמן זיע"א מלעלוב (נפטר בשנת תשע"ב – לפני 14 שנה ומנוחתו כבוד בהר הזיתים בירושלים (זכירתו להשתתף בהלוויה של כאן בירושלים), רבינו נפטר בליל יום הכיפורים לאחר שאמר "כל נדרי" ונשכב כך בכל יום הכיפורים כשנותרו מקיפת אותו, והיה משהיה עם מן הגר"י זיע"א, רבינו היה קדוש וטהור, והיה מעורר תדיר על עניין זה שלא לדבר בשם התפילה וקה"ת והבטיח שיעשות למי שיעשה כן, היה אומר על דברי הפסוק (שבלח): "יהי לחם לכם ואחם תחרישון" יא: אמתו: "יהי לחם לכם" בזמן שיאחם תחרישון" ולא תדבר בשם התפילה וקה"ת! וכמו שכתב השו"ע (סי' קכ"ז, סי' ז'): "והי' לו שיש חולין בשם שיש' חוץ התפילה ואם שח הוא חוטא וגדול עונו מנשוא ועו"ל"ן, וזכיתו לראותו מגיע בשם שיש' חוץ התפילה ובירושלים, זיע"א.

כמו"כ ביום י"ד תשרי ערב סוכות חל האירוע של הרה"ק ר' ישראל הופשטיין זיע"א הידוע בכל תפוצות ישראל בכינוי: "המגיד מקוזניץ" או: "דער קוזניצער מגיד" (נפטר בשנת תקע"א – לפני 211 שנה), היה גדול בתורה בגולה ובארץ וחיבר ספרים רבים בהם, ספרו הידוע הוא: "עבודת ישראל", בספרו זה הוא מעורר ג"ע על ענין זה שאין לדבר בשם התפילה, וכתב שאם מדברים בתפילה אין התפילה עולה למעלה, וכתב שלפ"ז המדבר מפסיק את האנשים האחרים המתפללים עמו, כיון שבחטאו אין התפילה שלהם עולה ג"כ, (ואולי לכן כתב השו"ע (שם) שגוערין בי כזו נוגע לכל המניין, ואיני עבירה אשית על אותו אדם, והכן), ובאמת כעין דבריו מצינו בס' שושנים שאם אדם יודע שמדברים במקום שהוא מתפלל בשם התפילה הרי שיעדיף לו להתפלל ביחוד ולא לבוא להתפלל עם אנשים אלו המדברים בשם התפילה, ולא תואם לדברי רבינו כי ביחוד עפ"י תפילתו תעלה, והכן, נשמעתי פעם מ"כ"ה האדמו"ר מספינקא דונולו שליט"א מה שאמר רבינו על מה שהנאמר אומרים בתפילה "אנחנו מלכנו" שאנחנו אומרים בימים אלו של ה' ועש"י ויוה"כ: "אנחנו מלכנו הרם וקול ישראל עמד" שהוא מלשון: קול רוחמי, והיה אומר: "רבינו שיש" ויהי קול ישראל עמד" ותואם את עם ישראל בעוד שיש קול "קול" לפני שום קול לא יהיה ויבאנו ויפלו ברוחניות בגלות המרה, ואז לא רק שלא יתווסף עליהם ויהיה חושם, אלא שלא יהיה כבר את מי לגאול ר"ל! (זה נסוב על דברי חז"ל שישאל נמצאים בגלות כדי שיתווספו עליהם גרים, ואכמ"ל).... מסופר על רבינו שפעם הגיע אליו יהודי אחד שהיה דן באחד מפיכר הסביבה והיה עני ואביון, והיה מנהגו לבוא ביום פורים לעיר קוזניץ כדי לשמוע קריאת המגילה, וכיון שהגיע כבר לעיר נכנס אצל רבינו, רבינו אמר לו בקול גדול: "פורים שמח יהודי יקר! וכי אינך יודע שפורים מביאים משלוח מנות, והיכן רובי המשלוח מנות שלי? נכנסו הדברים שהגיעו מאהבת ישראל של הרבי והיהודי קיבל מנה ויצא אל העיר, חל לחנות היין ואמר למוכר: "אנא! תן לי צלוחית של יין, ואם ייתן לי ח' בעתיד אשלם לך ואם לא סוף סוף פורים היום!" המוכר שנסאו הדברים חן בעיניו, כיון שאמרם היהודי בשמחה ובביטחון עצמי, נתן לו יין, וכן עשה מיועדת בחנות השכר, ובחנות התיקון, והגיע לרבי והביא לו משלוח מנות מוכר, ויהי ברך בעשייתו גדולה, היהודי שקיבל סכום עצמי מהרבי אמר בליבו: "מדוע שאני לא יעשה כן גם לביתני?" והלך שוב פעם ותיסה וזרז עם שני יין וירקות והלך לביתו בשמחה, ופתח את הדלת בצחלה ואמר: "מה אתם יושבים כאן מבודכים הרי פורים היום!" בני הבית שראו את האוצרות שבידיו שמחו שמחה גדולה וקמו כולם ותיקו עשו סעודה גדולה ושירתם נשמעה למרחוק, ולפתע נשמעו דפיקות חזקות בדלת הבית ופתחו ראו שם את אחד משכניהם הגויים זקן מופלג ביום איון שהיה חבול ומכה וזו דם, ויהי הכניסוהו לבית ותבשו את פצעי ונתנו לו כוס משהק האכילתו עד ששבה נפשו אלו, ואז הוא פתח ואמר: "יב ייחיד לי ואינו מכבדו כלל אלא מגיע מפעם לפעם ומבקש כסף, וכשאני נא ונתן לו הוא מכני וחובל בי וטוב מותי מחי, ואיני רוצה לתת לו כלום מירשותי, ואני רוצה לתת לך את הכל, ואני מגלה לך שאחרא מותי חיי, ואני היער ותספור עד חתישירי ותתפאר תחתיו שכן נמצא האוצר הגדול!" והיהודי שמר את הדבר, ולדמים מת הגיו והיהודי חל למקום ההוא ומצא את האוצר, וכל ימיו היה עשיר מופלג והרבה בצדקה וחסד, והיה מביא מידי שנה משלוח מנות מוכר ל"מגיד" שבזכות ברכתו זכה לעשירות, וכן הכניס הצדיק ביטחון פשוט ליהודי והעמיד אותו ואת כל משפחתו על רגליו, זיע"א.

כמו"כ ביום י"ז תשרי ערב סוכות חל האירוע של מרן הגה"ק ר' יוסף צבי דושינסקי זיע"א מרא דארעא ישראל ורבה של ירושלים (נפטר בשנת תש"ט – לפני 77 שנה ומנוחתו כבוד בבית העלמין הר"י ניו יורק) שכתב ביה"ח שערי צדק הישן, רבינו היה גדול בתורה ובאורא, ואף שהיה קנאי בה' יודע מתי לקנות את פ' היתור וצדק האור, וסיפר הגאון ר' ישראל גרוסמן זצוק"ל: קרלין: פעם הייתה אלמנה אחת בשכונת בתי ורשא (מקום מגורי ר' ישראל) שכדי להפיק את יגונה הייתה

בס"ד

השיעור השבועי

בהרצאה ובאגדה

מפי הרה"ג רבי מאיר סנדר שליט"א

מו"צ בידושלם טובב"א ומו"ס 'דברי מאיר' ועוד

שומעת רדיו, והיה שם קטאי אחד שלא יכול היה לסבול דבר זה, ופעם שכחיה שומעת חדשות בערב שבת הוא נכנס לביתו שהיה נקי לשבת ולקח את הכביסה שחיתתה מונחת במוך הגיגית ושפך את המים על המרץ ואף את הכביסים לכל עבר, האלמנה בכתה וצעקה בקול מר, ור' ישראל שגר בשכונת אלה הגיע מתי למקום, הוא ניקה את הבית, והלך לאותו אבדן ואמר לו: "עכשיו אתה מגיע עמי למהר"ץ דושינסקי! לאבדך לא הייתה ברירה והוא חל עם ר' ישראל לרבינו, ואמר לו ר' ישראל סיפר לרב מה היה, והאבדך אמר: "יש אישה אחת ששומעת רדיו" וכו', וסיפר לו מה הוא עשה, ותיקף שסיים דבריו קם רבינו ממקומו ומינו אדומות (והעיד ר' ישראל שמעולם לא ראהו כזה כועס) וצעק בקול גדול: "ירשעו צא מביתי!...", ורואים מזה שם קנאות צריכה להיות עפ"י דעת תורה, ולצער אלמנה שהוא איסור מהתורה והכול כי היא שומעת רדיו להפיק בדידותה והתורה אומרת (משפטים): "כל אלמנה ויתום לא תענוף", וזה היה דרכו של רבינו, זיע"א.

נעת נעסוק בעז"ה בפלפול, אגדה והלכה:

א. גמרא ראש השנה – מעשה בר"ע והאתרוג.

איתא בגמרא ר"ה (י"ד): "ית"ר מעשה בר"ע שלקט אתרוג באחד בשבט ונהג בו שני עישורין אחד כדברי ב"ש ואחד כדברי ב"ה" והעניין הוא כי מבורא במשנה (שם ב'): "באחד בשבט ר"ה לאילן כדברי ב"ש בית הלל אומרים בחמשה עשר ב'י, והגמ' הבינה כאן שר"ע עישר פעמים כיון שחשש גם לדעת ב"ש וגם לדעת ב"ה, אמנם ר' יוסי ב'י יהודה (שם ע"ב) הבין שלא בגלל זה אלא עישר פעמים אלא שהוא הסתפק האם הלכה כ"ל או כ'י אלעזר, שיתאבה במשנה ביכורים (פ"ב מ"ז): "אתרוג שנה לאילן ב'י דרכים ולירק בדרך אחד וכו' שבשעת לקיטתו עישרו דברי רבן גמליאל ר' אלעזר אומר אתרוג שנה לאילן בכל דברי", וכיון שהסתפק בזה עישר פעמים, ומקשה הגמ': הרי למדנו שלעולם הלכה כדברי ב"ה והרובה לעשות כדבר ב"ש יכול, אמנם מי ששעשה כחומרי ב"ה וכחומרי ב"ש עליו אמר הכתוב (קהל ב'): "והסכיל בחשך הולך"!! וביאורה הגמ' שר' עקיבא הסתפק האם ב"ה הם אלו שאומרים שר"ה של האילן הוא בא' שבת או שם אלו שאומרים שר"ה לאילן הוא בט"ו בשבט, ולכן מספק עישר פעמים, עוד אפשרות אומרת הגמ' וכך אומר ר' חנינא או ר' חנינא שמדובר באתרוג שחטטו פירותיו קודם ט"ו בשבט קודם ומעשה שהיה כך היה, ורבינא מזה לא היה בא' בשבט אלא בט"ו בשבט, והוא הסתפק בין רבן גמליאל לר"א תיבלי, ואומרת הגמ' בשם היתוספתא (פ"א דתרומות): "שליקס אתרוג ערב ט"ו בשבט עד שלא תבוא השמש וחזר וליקט משתבא השמש אין תורמין ומעשרין מזה על זה לפי שאין תורמין ומעשרין לא מן החדש על הישן ולא מן הישן על החדש", ולמעשה: יהיה נפק"מ באתרוג שהוא ליקט לפני השקיעה של ט"ו בשבט ועוד אתרוג שלקט אחרי השקיעה של ט"ו בשבט שלא יכול לעשרם אלו עם אלו, וכנ"ל.

ב.

אתמול חזרתי מצינן דוד המלך ע"ה עם ידידי אהרן הכהן שהיה שפיצר שליט"א והוא אמר לי חידוש נפלא שהתחדש לו ברה"א אצל רבו הגאון ר' שלמה יהודה בארי שליט"א הידוע בשמו: "הינוקא" שאלו על מה שיתאבה בגמרא מגילה (ז'): "קם רבא שחטיה לר' זירא, לר' זירא בזה הביאורים ש"א של שחטו בסכין כ"ע"י שחשקו הרבה יין מות, ואכמ"ל, ושאל "הינוקא": באיזה כוח הוא החיה אותו אח"כ? ואמר: היות והוא החיה את עצמו אחרי כזה מעשה ונשאר בשמחה והסתכל על הנקודות הטובות שבו, אדם כזה שיוכל להחיות את עצמו אחרי כזה דבר נורא עשה יכול גם להחיות מתים!..., וזה באמת מעין תחיית המתים ממש, שאדם יכול להחיות עצמו אחר חטא אדור! (ועי' בריש"י יומא (פ"ה): ד"ה "אבל להחיות" – כיצן שיועד ללמד זכות על אדם שנזון ב"ד ליהרג", עיי"ש היתב ובגמ', ומזה נלמד בימים אלו שגם את חטא האדם הרבה יש לו להסתכל על הנקודות הטובות שבו, והוא שצריך לעשות תשובה, ר"ה את התשובה יש לו לעשות ע"י שמחה דווקא, ובה' ריוויח כפל כפליים דאיתא בגמרא יומא (פ"ו): שהעושה תשובה מיראה נהפכים לו זדונות לטובות, והעושה תשובה מאהבה נהפכים לו הזדונות לטובות, וממילא מעלתו גדולה מאוד, ויש לו לחשוב שרק י' מטהר, וסוד המקוה דעריב ע"י הכיפורים – ביאר הרה"ק ר' לוי יצחק מברדיטשוב זיע"א שהמקוה הוא רק מ' גשמים בל מוגע יד אדם, והוא סוד טהרתו שהוא ישר מה' יתברך, וכן היא התשובה, והכן, והוא דברי המשנה (סוף יומא): "אמר רבי עקיבא וכו' לפני מי אתם מטהרין וכו' מקוה פשרה וכו', והכן, וזה הכול שיש גם לפני רבו אחרון נמצאים שאלו הם ימי תשובה, וכן פירשתי וכן שקראנו בשבת הקדומה העוסקת בעניני תשובה, ואכמ"ל (עוד הוא אמר לי לגבי מצות הכנסת אורחים שורה"ק) נחמן מברסלב זיע"א אמר שיש סוד גדול בהצעת המסות אורחים ומקבל מזה קדושה גדולה, ועל עניני השמחה בימים הכיפורים והניגון בשבת הווידיא אמרו בשם מרן הגה"ש הקדוש זיע"א שהוא כמשל המקנה אצל המלך ששם שמחה גדולה כי הוא מנקה את הכלכלך מבית המלך, וכן כאן אחרון מנקים את החטאים אין שמחה גדולה מזה).

ג.

הל' תפילה ושבת – צירוף תפילה בציבור, וכיבוד הבית בשבת. אפשר אחר ברה"ה ידידי הבח"ח אלעזר יבאני שחי'ע: עד היכן אפשר להתפיל לתפילה בציבור? והשבת: מעיקר הדין הבח"ח (סי' צ') בשם הח"ח שיעקר תפילה בציבור היא שיתחילו עשרה אנשים להתפלל שמונה עשרה ביחד, והיינו בשווה ממש, אמנם אמר לי מו"ר מרן הגאון ר' עזריאל שנירנברג שליט"א בשם מרן ה"חזון איש" שכן שמעתי ממרן הגר"ח"ש שייבאר זצוק"ל שזה לבתחילה, אמנם כל עוד יש עשרה משתפלים שומע עשרה הרי שאפר להתחיל להתפלל על קוה תפילה בציבור, והרואה כי גם בתפילה שהתחיל עשרה להתפלל יהיו יש לכל אחד את הקצב שלו וממילא הם לא אחוזים באותו מקום, ולכן גם בכ"ה מצטרף אליהם אך איני להתחיל כ"כ וכנ"ל, ובימי ר' יוחנני"ה נראה דקל טפי שהיו מנהגם העולם להתפלל לאט ומתון, וממילא עד הרבה זמן אחרי שהם מתחילים עדיין הם אחוזים די בתחלתה, אבל אם הוא רואה שכבר את עשרה מתפללים את שוראם שהש"ץ חולל להתחיל החזרה ואם יתחיל עם החזרה יפסיק את הקדושה ושאר האמנים, יש לו להמתין עד שהש"ץ מתחיל ולהתפלל עמו בשווה ויאמר עמו כל החזרה, ובה' הוי תפילה בציבור לפי מה שכתב הרמ"א והמ"ב בשם הא"ח, וכו"כ החת"ס, עוד הוא שאל: מה הדין לכבד את הבית בשבת ע"י מטאטא? והשבתני: בדברי השו"ע (סי' ט"ז) ש"ל"ז מבורא שאין לכבד את הבית בשבת והאיסור הוא משום שמתי שהוא מנקה את הבית המרוקף בעפר או בחול משהיה בזמנים הרבה הוא משוה גומות כי הוא מגביה מקומות מסוימים ומשפיל מקומות אחרים, ולכן גורו חכמים שגם אם הבית מרוקף אסור לקנותו בשבת ולכבדו משום גזירה שאין יבוא להתלכלכל ויכבד גם את שאינו מרוקף ויעבור איסור וכנ"ל, וכתב בגמרא הלכה (שם) שכיום שרוב הבתים מרוקפים קיין כיום בימינו שכל בתי העיר מרוקפים מלבד לבד את הבית במטאטא הנקרא: "בארשיט", והיינו מטאטא רגל וך וכמו שיש לנו, כיון שאין שייך הגזירה הנ"ל, ולא אתי למתילך בארץ מרוקף כי אינו מצוי או אינו קיים לתלוי עם: "זרוב הבתים" או: "כל הבתים", ובמטאטא קשה העושה מענינים (כמו מטאטא קש) ראוי שלא לנקות בו בשבת, ומי שעושה כן אין מוחין בידו, עכ"י, עיי"ש, ולכן הלכה למעשה: מותר לנקות כיום את הבית במטאטא בשבת, וכנ"ל.

ד.

הל' ראש השנה ביו"ט והגדרת: "דבר השווה לכל נפש" לגבי מלאכת בישול ביו"ט. עוד שאלנו רבים ביו"ט של ר"ה [ידידותי על זה עם הרב אליהו גרינוביץ שליט"א, ועם כ"כ האדמו"ר מראדנין שליט"א מבית וגן, ועוד], האם מותר לרוחץ ביו"ט במים חמים? והשבתני: בגמרא (ריש תלכות) ועוד מבורא עפ"י הפסוק: "אך אשר יעשה לכל נפש הוא לבד יעשה לכם" מזה מאלכ מותר לשלש ביו"ט לצורך אכילת נפש, והוא מה שאמר הכתוב: "אכל לכל נפש", ולא בואר בפסוק מה הדין בדברים שאינם אכילת נפש, אלא מותר לנשל בשמים ביו"ט וכו', ורצתה, ובגמ' שם מבורא ש"מגומרי" היינו מה שהיו מעשנים את הבית לרחו טוב ע"י בשמים ששופרים אותם (מעין קטורת), מותר באופן שמונה רוב האנשים כן, ואמרו בזה הכמיה כלל: "מתוך שהותרה לצורך אכילת נפש הותרה גם לצורך אכילת נפש", והכלל בזה שצריך להיות צורך או שווה לרוב בני אדם, לאפוקי אם עשים כן מופנקים בלבד, וכן הביא הלכה בשו"ע ובמ"ב (סי' תקנ"א), ולפ"ז יוצא

